

ŚCIGANIE PRZESTĘPSTWA ZGWAŁCENIA

Aspekty dogmatyczne i praktyczne

Artur Pietryka

ŚCIGANIE PRZESTĘPSTWA ZGWAŁCENIA

Aspekty dogmatyczne i praktyczne

Artur Pietryka

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

SERIA **MONOGRAFIE**

Stan prawny na 1 stycznia 2023 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Radosław Koper

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Paulina Ambroży

Opracowanie redakcyjne

Joanna Ośka

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni[♥]

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-417-0

ISSN 1897-4392

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Wstęp	11
Rozdział I	
Zgwałcenie jako przedmiot procesu karnego	19
1. Uwagi wstępne	19
2. Zgwałcenie z perspektywy Kodeksu karnego i innych przepisów	19
2.1. Zgwałcenie na gruncie Kodeksu karnego z 1997 r. i jego nowelizacji	19
2.2. Zgwałcenie po zmianach wprowadzonych ustawą z 7.07.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw	25
3. Zgwałcenie w świetle ustawodawstwa i standardów międzynarodowych	29
3.1. Zgwałcenie a dokumenty Rady Europy	29
3.2. Zgwałcenie z perspektywy ONZ	35
3.3. Zgwałcenie z perspektywy UE	43
Rozdział II	
Procesowe aspekty ścigania zgwałceń	54
1. Uwagi wstępne	54
2. Rola wytycznych w kształtowaniu metodyki pracy w sprawach o zgwałcenie	56
3. Jurysdykcja w sprawach o zgwałcenie	64
3.1. Miejsce popełnienia czynu a możliwość ścigania zgwałceń	65
3.2. Wspólne zespoły śledcze a ściganie zgwałceń	68

4. Praca operacyjna a ściganie zgwałceń	70
4.1. Kontrola operacyjna a ściganie zgwałceń	71
4.2. Pozyskanie danych telekomunikacyjnych a ściganie zgwałceń	74
5. Tryb ścigania	75
6. Zawiadomienie o przestępstwie	91
6.1. Zawiadomienie o przestępstwie a czynności sprawdzające i postępowanie w niezbędnym zakresie	92
6.2. Zawiadomienie o przestępstwie a rozpytanie pokrzywdzonego	92
6.3. Obowiązek zawiadomienia o przestępstwie	93
6.4. Techniczne aspekty zawiadomienia o przestępstwie	95
6.5. Uczestnicy czynności odebrania zawiadomienia o przestępstwie	98
6.6. Pojęcie najważniejszych faktów i dowodów	104
6.7. Obowiązki informacyjne wobec pokrzywdzonego	108
6.8. Prawo do odmowy składania zeznań	113
6.9. Odebranie zawiadomienia a procedura „Niebieskie Karty”	115
7. Wszczęcie i prowadzenie postępowania w sprawach o zgwałcenie	117
7.1. Forma postępowania przygotowawczego	117
7.2. Powierzenie czynności śledztwa	119
7.3. Podmioty prowadzące czynności w sprawach o zgwałcenie	120
8. Przesłuchanie sądowe pokrzywdzonego	121
8.1. Tryby przesłuchań sądowych z art. 185a–185c k.p.k.	123
8.2. Zakres pojęcia „przesłuchanie sądowe”	126
8.3. Uczestnicy przesłuchania sądowego	127
8.4. Wniosek o przesłuchanie sądowe	134
8.5. Termin przesłuchania	138
8.6. Warunki przeprowadzenia przesłuchania	144
8.7. Dokumentowanie przesłuchania i walor dowodowy tej czynności	149
9. Ponowne przesłuchanie sądowe pokrzywdzonego	155
9.1. Przesłanki ponownego przesłuchania	155
9.2. Termin ponownego przesłuchania pokrzywdzonego	161
9.3. Tryb ponownego przesłuchania	164

10. Rola i charakter instytucji biegłego w czynnościach postępowania	169
10.1. Podstawa udziału biegłego w czynnościach postępowania	169
10.2. Rola biegłego psychologa	170
10.3. Biegli innych specjalizacji	176
11. Zakończenie postępowania przygotowawczego i postępowanie sądowe	177
11.1. Umorzenie ze względu na brak woli pokrzywdzonego udziału w postępowaniu	177
11.2. Wszczęcie postępowania sądowego w sprawach o zgwałcenie	179
11.3. Rozprawa w sprawach o zgwałcenie	182
12. Międzynarodowe środki prawne a ściganie zgwałceń	183
12.1. Skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	184
12.2. Skarga do Komitetu CEDAW	205
Rozdział III	
Obraz statystyczny ścigania zgwałceń w Polsce	215
1. Uwagi wstępne	215
2. Dane z Policji	216
3. Dane z prokuratur	219
4. Dane sądowe	243
Rozdział IV	
Praktyka prowadzenia spraw o zgwałcenie – wyniki badań aktowych	256
1. Uwagi wstępne	256
2. Metodologia badań	258
3. Prezentacja wyników badań	267
3.1. Sprawy, w których odmówiono wszczęcia postępowania	267
3.2. Sprawy, w których umorzono postępowanie w niezbędnym zakresie	272
3.3. Sprawy, w których umorzono postępowanie przygotowawcze	275

Rozdział V

Zakończenie i rekomendacje zmian	295
1. Uwagi wstępne	295
2. Zmiany pod adresem praktyki oraz przepisów	295
2.1. Wnioski o ściganie	295
2.2. Zawiadomienie o przestępstwie	296
2.3. Przesłuchanie pokrzywdzonego	298
2.4. Ponowne przesłuchanie pokrzywdzonego	300
2.5. Udział biegłego	302
2.6. Decyzje procesowe o umorzeniu postępowania	303
Bibliografia	305
Wykaz tabel i wykresów	327

Wstęp

Niniejsza monografia poświęcona jest problematyce ścigania zgwałceń. Pojęcie ścigania należy rozumieć przez pryzmat obowiązującej w polskiej procedurze karnej definicji zasady legalizmu, czyli obowiązku wszczęcia postępowania karnego i zmierzania do zakończenia go wydaniem orzeczenia materialnego w kwestii odpowiedzialności za popełnienie tego czynu¹.

W prawodawstwie krajowym i międzynarodowym kwestia ścigania zgwałceń jest traktowana w sposób szczególny. W naszym porządku prawnym wyrazem tego jest wprowadzenie odrębnych regulacji dotyczących trybu ścigania, odbierania zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, pozyskiwania dowodów, w tym przesłuchiwania pokrzywdzonych, ochrony ich praw w toczącym się postępowaniu, czy też udziału biegłych w takich sprawach. Regulacje te zostały zawarte zarówno w ustawie procesowej, prawie materialnym, jak i przepisach regulujących pragmatyki służbowe prokuratorów oraz policjantów. Ponadto ściganie zgwałceń stanowi ważny przedmiot działalności regulacyjnej w systemach: Rady Europy, Unii Europejskiej, a także Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Do kompleksowego zajęcia się przedmiotową problematyką zainspirowało autora to, że w 2014 r., na zlecenie Pełnomocniczki Rządu do Spraw Równego Traktowania prof. Małgorzaty Fuszary, przygotował raport dotyczący zmian trybu ścigania zgwałceń². Istotnym impulsem było zawodowe zetknię-

¹ A. Murzynowski, *Istota i zasady procesu karnego*, Warszawa 1994, s. 147; J. Tylman, *Zasada legalizmu w procesie karnym*, Warszawa 1965, s. 73 i n. oraz M. Rogacka-Rzewnicka, *Oportunizm i legalizm ścigania przestępstw w świetle współczesnych przeobrażeń procesu karnego*, Warszawa 2007, s. 69 i n. wraz ze wskazaną tam literaturą.

² *Raport: Odmowy wszczęcia i umorzenia postępowań w sprawach o zgwałcenia popełnione po zniesieniu wnioskowego trybu ścigania. Raport z badań aktowych przeprowadzonych na zlecenie*

cie się z postępowaniami karnymi dotyczącymi przestępstwa zgwałcenia, w których autor występuje jako adwokat. Poczynione obserwacje i zdobyte doświadczenie skłaniają do wniosku, że w postępowaniach karnych prowadzonych w tych sprawach pojawia się wiele swoistych zagadnień, które zasługują na szczegółową analizę badawczą oraz poświęcenie im uwagi w formie monograficznej. Osobiste zetknięcie z przedmiotową problematyką skłoniło także do podjęcia badań praktycznych aspektów ścigania zgwałceń. Stąd też zwrócono w monografii uwagę nie tylko na zagadnienia teoretyczne, ale także praktyczne skutki obowiązywania i działania instytucji prawnych właściwych procedurze ścigania zgwałceń.

Problematyka ścigania zgwałceń w Polsce nie doczekała się w piśmiennictwie zarówno przed, jak i po 27.01.2014 r., gdy wprowadzono istotne zmiany jej dotyczące, monograficznego ujęcia. W tym zakresie można dostrzec skupienie się na analizie materialnoprawnych aspektów ścigania zgwałceń³, tudzież podejmowanie prób badania go z perspektywy wąskiej, ograniczonej do wybranych zagadnień, na przykład przesłanek wydawania odmów lub umarzania postępowań przygotowawczych w tego typu sprawach⁴. Być może jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest konieczność spojrzenia na problem z szerszej perspektywy, nie tylko przepisów karnoprocesowych, regulacji pragmatyk służbowych, standardów praw człowieka w zakresie zakazu tortur, nieludzkiego lub poniżającego traktowania, prawa do sądu, prawa do prywatności, ale także aspektów materialnoprawnych.

Szersze omówienie przedmiotowej tematyki uzasadnia także szczególnie charakter przestępstwa zgwałcenia. Tę istotę podkreślił Sąd Najwyższy w uchwale z 21.12.1972 r.⁵, stwierdzając: „Zgwałcenia są przestępstwami o poważnym stopniu społecznego niebezpieczeństwa, godzą one w wolność człowieka w zakresie najbardziej intymnej sfery jego życia”. Należy też mieć na uwadze,

Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania przez adw. Artura Roberta Pietrykę, Warszawa, listopad 2014.

³ Por. przede wszystkim: M. Mozgawa (red.), *Przestępstwo zgwałcenia*, LEX 2012.

⁴ K. Dudka, *Podstawy umorzenia i odmowy wszczęcia postępowania w sprawach o przestępstwo zgwałcenia*, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2012.

⁵ Wytoczne wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej w sprawach o przestępstwa zgwałcenia – uchwała Połączonych Izb Karnej i Wojskowej SN z 21.12.1972 r., VI KZP 64/72, OSNKW 1973/2–3, poz. 18.

że surowe zagrożenie karą przestępstw stypizowanych w art. 197 k.k. sytuuje je wśród przestępstw o najwyższej społecznej szkodliwości.

Za podjęciem tej tematyki przemawiają także kontrowersje i wątpliwości w przedmiocie braku efektywności ścigania i przyczyn tego stanu rzeczy, które każdorazowo wywołują zmiany polskiego ustawodawstwa w tym zakresie. Przebieg dyskusji, a także ich efekty pokazały bowiem, że mimo istotnych zmian, wprowadzonych w ostatnich latach, nadal – w opinii ekspertów – wyzwaniem wciąż aktualnym jest podniesienie efektywności działań organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości na polu ścigania zgwałceń⁶.

Zasadniczym celem monografii jest analiza przepisów oraz standardów obowiązujących w zakresie ścigania zgwałceń. Przestępstwo zgwałcenia jest szczególnym przykładem konfrontacyjnej relacji między oskarżonym i pokrzywdzonym⁷, stąd wymaga uwzględnienia aspektu pozycji pokrzywdzonego, wynikającej z zagrożenia tzw. wtórną wiktyimizacją, czyli ponownym doznaniem krzywd i szkód, jednak nie w wyniku popełnienia przestępstwa, ale udziału w postępowaniu karnym⁸, determinującego konieczność wprowadzenia szczególnych środków ochrony jego praw i interesów. Z tego też powodu niezbędna jest analiza takich zagadnień, jak: jurysdykcja, tryb ścigania, procedura odbierania zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, kwestie szczególne, związane z prowadzeniem czynności dowodowych w tego typu postępowaniach, sądowe przesłuchanie pokrzywdzonego, udział biegłego psychologa w czynnościach procesowych z udziałem pokrzywdzonego, a także obowiązki organów ścigania w zakresie pouczenia o prawach procesowych i informowania o dostępnych formach wsparcia przysługujących pokrzywdzonemu, prawo do odmowy składania zeznań, możliwość prowadzenia postępowania mimo braku po stronie pokrzywdzonego woli udziału w nim czy też odrębności proceduralne postępowania sądowych. Z drugiej strony, szczególna pozycja pokrzywdzonego w tego typu sprawach nakazuje spojrzeć na kwestię realizacji praw i obowiązków procesowych podejrzanego (oskarżonego), w szczególności możliwości efek-

⁶ M. Płatek, *Zgwałcenie. Gdy termin nabiera nowej treści. Pozorny brak zmian i jego skutki*, „Archiwum Kryminologii” 2018, t. 40, s. 263–325.

⁷ C. Kulesza, *Rola pokrzywdzonego w procesie karnym w świetle ustawodawstwa i praktyki wybranych krajów zachodnich*, Białystok 1995, s. 160 i n.

⁸ Por. E. Bieńkowska, *Wiktymologia. Zarys wykładu*, Warszawa 2000, s. 7 i n.

Rozdział I

ZGWAŁCENIE JAKO PRZEDMIOT PROCESU KARNEGO

1. Uwagi wstępne

Problematyka ścigania zgwałceń jest nieodłącznie związana zarówno z materialnoprawnymi, jak i procesowymi aspektami tego przestępstwa. Zagadnienia materialnoprawne, jako że wyznaczają zakres przedmiotowy i podmiotowy tego skierowanego przeciwko wolności seksualnej czynu, wymagają omówienia w pierwszej kolejności. Ich prezentacja pozwala również lepiej zrozumieć złożoność i szczególny charakter aspektów procesowych w takich sprawach. Aspekty materialnoprawne przechodziły znamiennej ewolucję zapoczątkowaną w systemie polskiego prawa w okresie międzywojennym, trwającą po wojnie, a także dostrzegalną współcześnie w związku z rozwojem standardów międzynarodowych i pojawiającymi się postulatami zmian w podejściu do sposobu penalizacji zgwałcenia.

2. Zgwałcenie z perspektywy Kodeksu karnego i innych przepisów

2.1. Zgwałcenie na gruncie Kodeksu karnego z 1997 r. i jego nowelizacji

Pierwotnie w Kodeksie karnym z 1997 r., w brzmieniu obowiązującym do 25.09.2005 r., ustawodawca wprowadził dwa typy podstawowe oraz jeden typ kwalifikowany zgwałcenia. W art. 197 § 1 k.k. ustawodawca określił, iż ten kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadził inną

osobę do obcowania płciowego, podlegał karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. Drugi typ podstawowy, zagrożony karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat, polegał na doprowadzeniu w sposób określony w art. 197 § 1 k.k. innej osoby do poddania się „innej czynności seksualnej” albo wykonania takiej czynności. Z kolei art. 197 § 3 k.k. przewidywał typ kwalifikowany polegający na dopuszczeniu się zgwałcenia określonego w art. 197 § 1 lub 2 ze szczególnym okrucieństwem lub wspólnie z inną osobą, zagrożony karą pozbawienia wolności od 2 do 12 lat. W takim kształcie przepisy regulujące analizowane przestępstwo obowiązywały do wejścia w życie nowelizacji z 27.07.2005 r.¹ Regulacja ta wprowadzała wiele zmian w zakresie zarówno typów przestępstwa zgwałcenia, jak i zagrożenia karą w ramach typów już istniejących.

W przypadku typu podstawowego, uregulowanego w art. 197 § 1 k.k., nastąpiło podwyższenie obu granic ustawowego zagrożenia, w ramach dolnej granicy z 1 roku do 2 lat kary pozbawienia wolności, zaś w przypadku górnej granicy z 10 do 12 lat kary pozbawienia wolności. Analogicznie ustawodawca postąpił przy typie podstawowym określonym w art. 197 § 2 k.k., gdzie z 3 do 6 miesięcy kary pozbawienia wolności podniósł próg zagrożenia karą w ramach dolnej granicy, a w przypadku górnej granicy z 5 do 8 lat kary pozbawienia wolności. W art. 197 § 3 k.k. ustanowił natomiast typ kwalifikowany polegający na dopuszczeniu się zgwałcenia wspólnie z inną osobą, będący zbrodnią zagrożoną karą co najmniej 3 lat pozbawienia wolności. Wreszcie art. 197 § 4 przewidywał, iż sprawca czynu określonego w art. 197 § 1–3 k.k., działający ze szczególnym okrucieństwem, miał podlegać karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od 5 lat.

Wprowadzone zmiany miały podnieść skuteczność walki z przestępczością skierowaną przeciwko wolności seksualnej². Modyfikacje te spotkały się jednak z szeroką krytyką³, albowiem zmianom art. 197 § 3 i 4 k.k. nie towarzyszyła równoczesna nowelizacja przepisu art. 10 § 2 k.k. dotyczące-

¹ Ustawa z 27.07.2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 163, poz. 1363).

² Por. poselski projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny i Kodeks karny wykonawczy, druk sejm. Nr 2693, wraz z uzasadnieniem, Sejm IV kadencji, dostępny pod adresem: <http://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/wgdruku/2693> (dostęp: 1.02.2023 r.).

³ Por. M. Budyn-Kulik, M. Kulik [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Tom I. Komentarz do artykułów 117–221*, red. M. Królikowski, Legalis 2013, komentarz do art. 197.

go wieku odpowiedzialności. Ten zabieg legislacyjny spowodował sytuację, gdzie nieletni po ukończeniu 15 lat mógł odpowiadać za popełnienie czynu zabronionego określonego w art. 197 § 3 k.k., ale już nie mógł ponosić odpowiedzialności za przestępstwo z art. 197 § 4 k.k.

Kolejna zmiana w obrębie znamion przestępstwa zgwałcenia obowiązywała od 8.06.2010 r. w wyniku wejścia w życie nowelizacji z 5.11.2009 r.⁴ Regulacja ta wprowadziła istotne modyfikacje znamion typu kwalifikowanego określonego w art. 197 § 3 k.k. Tym razem ustawodawca dodał znamię czynu polegające na zgwałceniu popełnionym wobec małoletniego poniżej 15. roku życia, a także wobec wstępnego, zstępного, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry. Nowelizacja ta wprowadziła też oczekiwaną modyfikację w art. 10 § 2 k.k., której domagano się w związku niepełnym charakterem zmian przyjętych na skutek nowelizacji z 27.07.2005 r.

Przepis art. 197 k.k. po tych ostatnich zmianach przewiduje dwa typy podstawowe przestępstwa zgwałcenia, określone w art. 197 § 1 i 2 k.k. będące występkami, a także dwa typy kwalifikowane – uregulowane odpowiednio w art. 197 § 3 k.k. oraz w art. 197 § 4 k.k. – będące zbrodniami, przy czym typ określony w art. 197 § 4 k.k. ma charakter metakwalifikowany.

Rodzajowym i indywidualnym przedmiotem ochrony tego przestępstwa jest wolność seksualna⁵, a ubocznym „obyczajność”⁶. Przeszłość ma charakter złożony – sprawca musi doprowadzić do „obcowania płciowego” (w przypadku czynu z art. 197 § 1 k.k.) albo do poddania się „innej czynności seksualnej” lub do jej wykonania (art. 197 § 2 k.k.). Drugim elementem niezbędnym do spełnienia jest konieczność działania przez sprawcę w określony sposób, tj. z użyciem „przemocy, groźby bezprawnej lub podstęp”⁷.

⁴ Ustawa z 5.11.2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 206, poz. 1589).

⁵ M. Mozgawa [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, LEX 2013, komentarz do art. 197.

⁶ M. Budyn-Kulik, M. Kulik [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 197.

⁷ A. Michalska-Warias, *Ustawowe znamiona przestępstwa zgwałcenia* [w:] *Przeszłość zgwałcenia*, red. M. Mozgawa, LEX 2012, a także M. Bocheński, *Prawnokarna reakcja wobec sprawców przestępstw z art. 197 KK i art. 200 KK w świetle teorii i badań empirycznych*, Legalis 2016.

Jeśli chodzi o pojęcie „obcowania płciowego”, to uznać za nie należy każdy akt spółkowania oraz jego surogaty polegające na kontakcie ciała sprawcy z częściami ciała osoby pokrzywdzonej, które ułatwiają mu zaspokojenie popędu seksualnego⁸. „Inna czynność seksualna” to pojęcie bardzo nieostre, obejmujące czyny niebędące „obcowaniem płciowym”, ale związane z szeroko rozumianym życiem seksualnym – czyli zaspokajaniem lub pobudzaniem potrzeb seksualnych⁹.

Ukrytym znamieniem tego przestępstwa jest brak w chwili czynu dobrowolnej i świadomej zgody osoby pokrzywdzonej na obcowanie seksualne lub inną czynność seksualną¹⁰, który musi zostać uzewnętrzniony tak, aby dotarł do świadomości sprawcy. W przeciwieństwie do elementu dobrowolnej i świadomej zgody, w art. 197 k.k. wyeksponowane zostały wprost pojęcia określające sposób popełnienia tego przestępstwa, tj. „przemoc”, „groźba bezprawna” oraz „podstęp”.

„Przemoc” definiuje się jako każde oddziaływanie na osobę pokrzywdzoną lub jej otoczenie (inną osobę lub rzecz), które przez użycie środków fizycznych uniemożliwia jej opór, przełamuje go lub wywiera wpływ na jej procesy decyzyjne¹¹. Dla przyjęcia, że doszło do użycia przemocy, konieczne jest ustalenie braku zgody osoby pokrzywdzonej i przełamanie jej oporu. Osoba pokrzywdzona nie tyle musi bronić się fizycznie, ile uzewnętrznic opór lub sprzeciw. W orzecznictwie wskazuje się, że sprzeciw nie musi być okazywany przez cały czas wymuszania na osobie pokrzywdzonej niechcianych przez nią zachowań seksualnych, gdyż zaprzestanie okazywania protestu (oporu) jest często powodowane bezsilnością i postrzeganiem swojej sytuacji jako bez wyjścia¹². Stosowanie przemocy ma wywołać przymus (absolutny lub kompulsywny), a zatem musi cechować je jakiś stopień intensywności¹³.

⁸ M. Budyn-Kulik, M. Kulik [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 197.

⁹ Szerzej na ten temat: A. Michalska-Warias, *Ustawowe...*

¹⁰ J. Warylewski [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Legalis 2015, komentarz do art. 197, nb 11.

¹¹ J. Warylewski [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 197, nb 34; M. Banaś-Grabek [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Art. 148–251. Komentarz*, red. B. Gadecki, Legalis 2020, komentarz do art. 197.

¹² Postanowienie SN z 9.06.2021 r., V KK 165/21, LEX nr 3212605.

¹³ M. Budyn-Kulik, *Inna czynność seksualna. Analiza dogmatyczna i praktyka ścigania*, „Prawo w Działaniu” 2008/5, s. 135.

Pojęcie „groźby bezprawnej” jest uregulowane w art. 115 § 12 k.k., który stanowi, że jest nią zarówno groźba zdefiniowana w art. 190 k.k., jak i groźba spowodowania postępowania karnego lub rozgłoszenia wiadomości uwłaczającej czci zagrożonego lub jego osoby najbliższej. Nie stanowi groźby zapowiedź spowodowania postępowania karnego, jeżeli ma ona na celu jedynie ochronę prawa naruszonego przestępstwem¹⁴. Groźba może zostać wyrażona w jakiegokolwiek formie werbalnej lub niewerbalnej, a osoba pokrzywdzona musi mieć świadomość jej wyrażenia¹⁵. Musi być ona także realna, w tym sensie, że może potencjalnie wpływać na procesy decyzyjne osoby pokrzywdzonej¹⁶. Jedynie na marginesie można dodać, że w doktrynie wskazuje się, iż ujęcie groźby bezprawnej jako znamienia przestępstwa zgwałcenia jest nietypowym rozwiązaniem, a w regulacjach europejskich określa się raczej, że zgwałcenie może zostać popełnione przemocą fizyczną lub groźbą co do użycia przemocy ewentualnie zamachu na życie lub zdrowie¹⁷.

„Podstęp” polega natomiast na świadomym wprowadzeniu w błąd innej osoby, celem doprowadzenia jej do wyrażenia zgody, której inaczej by nie wyraziła, albo uniemożliwienia wyrażenia braku zgody¹⁸. Pojęcie podstępu jest interpretowane w sposób szeroki¹⁹.

Analizując to przestępstwo, wskazać należy, że ma ono charakter powszechny, z wyłączeniem zgwałcenia kazirodczego z art. 197 § 3 pkt 3 k.k., które ma charakter indywidualny²⁰. Może być ono popełnione przez działanie, jak i przez zaniechanie w przypadku podstępu²¹. Przedmiotem czynności wykonawczej jest ciało osoby pokrzywdzonej²². Przestępstwo to ma charakter skutkowy, umyślny i można popełnić je w zamiarze bezpośrednim

¹⁴ Por. M. Kulik, *Przestępstwo zgwałcenia w ujęciu porównawczym* [w:] *Przestępstwo zgwałcenia*, red. M. Mozgawa, LEX 2012.

¹⁵ M. Budyn-Kulik, *Inna...*, s. 137.

¹⁶ M. Budyn-Kulik, *Inna...*, s. 137.

¹⁷ Por. M. Kulik, *Przestępstwo zgwałcenia w ujęciu porównawczym* [w:] *Przestępstwo...*

¹⁸ J. Warylewski, *Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym* [w:] *System Prawa Karnego*, t. 10, red. J. Warylewski, Warszawa 2016, s. 690 i n.

¹⁹ Por. wyrok SN z 27.05.1985 r., II KR 86/85, OSNPG 1985/12, poz. 152.

²⁰ V. Konarska-Wrzosek [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzosek, LEX 2020, komentarz do art. 197.

²¹ M. Budyn-Kulik, M. Kulik [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 197.

²² M. Bielski [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2, cz. 1, *Komentarz do art. 117-211a*, red. W. Wróbel, A. Zoll, LEX 2017, komentarz do art. 197.

Książka jest kompleksowym opracowaniem problematyki dotyczącej materialnych i procesowych aspektów ścigania przestępstwa zgwałcenia. Autor poddał analizie m.in. takie zagadnienia jak:

- obowiązek zawiadomienia o przestępstwie i tryb ścigania,
- warunki przesłuchiwania pokrzywdzonych,
- rola i zadania biegłych psychologów i lekarzy w procedurze ścigania przestępstwa zgwałcenia,
- obraz statystyczny ścigania zgwałceń w Polsce.

W publikacji przedstawiono zarówno instytucje krajowe, jak i międzynarodowe, które zostały stworzone w celu efektywnego ścigania tego przestępstwa i ochrony pokrzywdzonych przed tzw. wtórną wiktymizacją. Wskazano, na czym polega szczególnie charakter tych instytucji z perspektywy ochrony interesów pokrzywdzonych i podejrzanych.

Opracowanie jest przeznaczone dla adwokatów, radców prawnych, sędziów, prokuratorów oraz funkcjonariuszy organów ścigania. Zainteresuje pracowników działów kadr i menedżerów – w zakresie zgłaszania niewłaściwych zachowań seksualnych, w tym zgwałceń.

Artur Pietryka – doktor nauk prawnych; adwokat; specjalizuje się w prawie karnym; od wielu lat zajmuje się zagadnieniem zwalczania przestępczości seksualnej; autor kilkudziesięciu publikacji z dziedziny prawa i postępowania karnego oraz praw człowieka.

9788383284170 W01P01

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-8328-417-0

9 788383 284170

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

